

Hananel ben Hushiel

8

פירושי

רבינו חננאל בר חושיאל לתלמוד

יו"ל ע"פ כתבייד וחבורי הראשונים
עם מבואות מקורות ציונים וביאורים

בעריכת
הרב דוד מצגר

הוצאת מכון "לב שמח"
ירושלים תשנ"ה

9

כיסי, קוצים²⁹.מתוכלתא, סולם³⁰.מסיכלא, ספל קטן של מים³¹.

שמן כדי לסוך אבר קטן של תינוק בן יומו. והא דתניא כדי לסוך אבר קטן וקטן בן יומו, לא פירושא ב' סיכות אבר קטן וקטן נמי בן יומו, אלא אבר קטן והקטן ההוא בן יומו.

[עח, א] אמר אביי מכדי לעינין שיעור הוצאה כל דבר שיש בו ב' צרכים, ב' מידות אחת מצויה ואחת שאינה מצויה הלכו חכמים בשיעור הוצאתו אחר ההנאה המצויה, אע"ג שהיא מרובה מן האחרת ונמצאת לקולא, ואם שתייהן מצויות הלכו להחמיר. חלב שתייתו שכיחא ורפואתו לא שכיחא, אזור רבנן בתר שתייתו לקולא. יין שתייתו שכיחא ורפואתו לא שכיחא, אזור רבנן בתר שתייתו לקולא. דבש אכילתו שכיחא ורפואתו שכיחא, אזור רבנן בתר רפואתו לחומרא.

ושאלו את אביי מים מכדי שתייתן שכיחא ורפואתן לא שכיחא, מ"ט אזור רבנן בתר רפואתו דאמרו כדי לשוף בהן את הקילור. ואהדר אביי בדגלילא שנו. כלומר, מי גליל שהן ידועין שמועילין לעין בקילור שהן כמי דקלים³² שהן ידועין שמועילין לירוקה³³, אבל מים דעלמא ברביעית.

7 רבא אמר אפילו תימא מים שבשאר מקומות →

ור' יוסי בר' יהודה אמרו דבר אחד, דילמא עד כאן לא קאמר ר' נתן הכא [דכזית] יין יבש בא מרביעית יין אלא ביין דקליש שאם תקרש רביעית יהא בה כזית, אבל דם דסמיך שהוא עבה כשיקרש רביעית יהא בה כזית ויותר²². אי נמי עד כאן לא קאמר ר' יוסי בר' יהודה שרביעית דם לכשתקרש יהא בה (רביעית) [כזית]²³ אלא בדם דסמיך, אבל יין דקליש אין כזית יבש בא אלא מהרבה מרביעית. והילכך לר' יוסי בר' יהודה אם הוציא פחות מכזית יבש חייב דאפשר הוי כוס רביעית.

[עז, ב] כתיב, הוא הנקרא בלשון ישמעאל דומל²⁴. ולא נודע לנו על הכתיב כולו להוציא סביבין, או על פיו להוציא מורשא שלו שהיו גבהן כולן והוא גופו.

שבלול. אמרו הוא רמש^{24א} שנקרא חבלילו²⁵. חפיפית, בלשון ישמעאל וקובה, והוא דבר שמתכנס על העור מן הטינוף²⁶.

מפגיע, חיה קטנה שהיא מהלכת בין רגלי הארי וצועקת בקול גדול ומבהלת הארי, ונקראת אלפרתאך²⁷.

סנונית, שנקראת בלשון ישמעאל אלכטנאף²⁸.

מ"ט רחלות מיכסיאן באליה ועיזי מיגליאן. א"ל רחלות גזוזות צמר ואנן מתכסין מהן, אבל עזים לא.

טהור. 22. כ"ה בכתיב וא"צ להשלמה שבנדפס. 23. נראה דכצ"ל. 24. והערוך ערך כתיב א' פירש דהיא מורסא. וראה פ"ר ש"י במשנה עז, ב. 24א. עפ"י סי' הנר. ובד"ו: דביש, ואין לו מובן. 25. וראה ערוך ערך אשת, אוצה"ג חה"ת סי' רלג ורש"י. 26. ז"ל הערוך ערך חף ה': פירוש אחת ממיני שחין ותמיד צריך בעלה לחכך אותה ולחפף אותה כמו שנאמר (איוב ב, ח) ויקח לו חרש להתגרד בו, ורפואתה בנחש שמרתיחין אותו בשמן זית ושפין אותה, ומן הטינוף מתכנס על העור. 27. כ"ה בערוך ערך מפגיע. וראה גם אוצה"ג חה"ת סי' רלה ורש"י. 28. בספר השרשים לר"י בן גנאח שרש עגור כתב: "ותור וסיס ועגור (ירמיה ח, ז) פירשו בו סנוניתא והוא בלשון ערבי כטאף" וכן פירש בו רבינו האי ז"ל בפירוש שבת. וכן הוא בערוך ערך סנוניתא דהוא עגור, וראה רש"י. 29. בערוך ערך כס ב הגירסא: ביסי. ופירש בשם השאלות: עשבים שיש בהם קוצים ביותר וא"א לאוחזן ביד והן מאכל גמלים, לכן אין זנבה ארוכה שאם היתה ארוכה היתה מגעת להן והיו אוחזין אותה ולא היתה יכולה לזוז ממקומה. 30. כ"ה בערוך ערך מתכלתא באחד הפירושים. וראה רש"י. ובנדפס העתקת הכתיב משובשת. 31. כ"ה בערוך ערך משכל. וראה רש"י. 32. לקמן קט, ב. 33. גירסת רבינו בגמ': בדגלילא, וע"כ פירש שהכונה למי גליל. ופירש הרמב"ן דבריו: שמאחר שהן ידועין לרפואה ובכ"מ מתרפאין מהן רפואתן מצויה בכ"מ כשתייתן במקומן ויותר, ע"כ. וכן פירש הערוך ערך גליל. ורש"י גרס: בגלילא, ופירש דכיון שהיו עניים היו שפין במים ורפואתו מצויה. וראה לעיל מז, א פ"י ר"ן גאון ותוד"ה גלילא. ודברי ר"ח ורש"י מתבארים ברמב"ן ור"ן (בחי' הריטב"א) בסוגיין. ושיטת הרמב"ם פ"ח ה"ב מתבאר במ"מ שם שפסק כאביי

שיעורן כדי לשוף בהן את הקילור כדשמואל, דאמר שמואל כולהו שקייני מעלו וסעדי בר מן מיא דמעלו וגרדי. וכן תורף הדברים שאין המים סועדין כמיני מאכל, אלא עיקר שתייתן כעין רפואה היא, לפיכך שיעורן כרפואה³⁴. דם ברביעית. ואם של דוכיפת³⁴, דהוא³⁵ תרנגולא ברא, או של עטלף, כדי לכחול עין אחת ברקית, כאותה ששינו³⁶ השוכר את החמור והבריקה³⁷.

[ליארוד]³⁸, חורווור שמלבין שחור שבעין³⁹. כרושתינא, תרנגולא דביחא, וי"א אלכפאש⁴⁰ ודמה מועיל לכאב שבתוך עין, ודם דוכיפת מועיל לכאב שמחוץ לעין.

תנא במה דברים אמורים במוציא שהוציא דבר שלא קדם והצניעו, שהוא צריך לשיעורין הללו. אבל הצניע דבר בחול⁴¹ לצורכו והוציאו בשבת חייב עליו בכל שהוא. ר"ש אומר כל השיעורין הללו לא נאמרו אלא למצניעיהן שאם הצניע בחול כשיעורין הללו והוציאו בשבת חייב. אבל אם הוציא כלום מן כל אילו בין יין

בין חלב בין דבש ובין מים, שלא קדם והצניעו אינו חייב אלא על רביעית.

ואקשינן אמר מר ר' שמעון אומר בד"א במצניע אבל במוציא אינו חייב אלא ברביעית. ואמרין וכי מאחר שהצניעו לצרכו היאך אינו חייב אלא על הוצאתו, פי' בכל שהוא, והיאך צריך שיעור, פי' המוציא יין וכו'⁴².

ואוקימנא לדר' שמעון בתלמיד שאמר לו רבו לך ופנה לי מקום לסעודה והלך ופנה כל מה שהיה שם והצניעו וכו' רבו בשבת והוציא כל מה שהצניע לו תלמידו, אם הוציא הרב דבר שהוא חשוב לכל כשיעורין הללו הרי הוא חייב. ואם הוציא הרב דבר שאינו חשוב לכל ופחות מן השיעורין הללו, אילו הוא בעצמו הצניעו חייב עליו בכל שהוא, אבל תלמידו הצניעו ופחות הוא מן השיעורין הללו מוציאו פטור, ואם הוציא מן המשקין מה שלא הוצנע אינו חייב אלא ברביעית. שנמצאו דברי ר"ש שאמר לא נאמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן למי שהצניעם לו שמשו⁴³.

וכפירוש הר"ח וכפי שכתב בהפלאה שבערכין לערוך כאן. 34. הרמב"ן ור"ן (בחי' הריטב"א) כתבו שגירסת הר"ח בגמ' היא: כל שקיינו מסו ומצערי בר ממיא דמסו ולא מצערי, ופי' שהמים כולן אפילו שתייתן לרפואה, וכיון שעיקר שתייתן לרפואה שיעורן לרפואה. פירוש לפירושו אע"פ שהשתיה אינה אלא ברביעית כיון שהוא עושה רפואה ופעמים שעושים מהן רפואה לקילור רפואתן שכיחא והולכין אחר רפואה קטנה שלהן לחומרא שהוא רפואת הקילור. ולפי הפירוש הזה ראוי לפרש כל שקיינו כגון העשויין לרפואה כגון אספרגוס וחביריו. עכ"ד. ורש"י והערוך ערך מס א' גרסו: כל שקייני מסו ומטללי בר ממיא דמסו ולא מטללי. וראה ברש"י והראשונים פירוש הדברים. *34. כן פירשו הערוך ערך תרנגול ור"י בן גנא שרש דכף בשם רב שירא גאון. 35. כ"ה בכתה"י, ובנדפס המשפט משובש. 36. ב"מ עח, א. 37. גמ' זו מצוינת גם בערוך ערך ברק א'. ובאצה"ג חה"ת סי' רמ והערוך שם פירשו דהוא רוח שאוחזת העין. וראה רש"י הכא והתם. 38. השלם עפ"י הגמ'. 39. כע"ז פי' רש"י בפירושו השני. וראה תוד"ה שכן, ערוך ערך ירוד א' ושם בהפלאה שבערכין. 40. הוא עטלף בלשון ערבי, (יקר הערך לערוך ערך כרשתינא). ושני הפירושים מובאים בערוך שם. וראה רש"י. 41. שיטת רבינו דהצניעו היינו בחול, וכן פירש להלן בדברי ר"ש. וכע"ז כתב רבינו לעיל עו, א ולקמן צ, ב. ושם בריש המצניע כתבו כן הרמב"ם והרע"ב בפירוש המשנה שהצניעו קודם השבת וכדברי ר"ח. אמנם התו"ט באר בדבריהם דכל שכן שהצניע בשבת עצמה. וראה לקמן פרק המצניע ציון 3. 42. הלשון מגומגם ונראה דצ"ל: הוצאתו וכו' כל שהוא יחייב והאיך צריך שיעור המפורש במשנה המוציא יין וכו', (הערה בר"ח בדפוס וילנא). ובר"ח מכת"י אוקספורד (הו"ד גם באוצה"ג חה"פ) ליתא לתיבות: פי' המוציא יין וכו'. 43. לפירוש זה עולה שדברי הגמ' קאי אסיפא ואליאב דר' שמעון. ולפי' כשהמצניע עצמו הוציא הרי נתחייב בכל שהוא אפילו לר"ש. ואם הצניע התלמיד והוציא הרב אזי מתחייב כפי השעורים המנויים בגמ'. ואין להסגיר לתיבת "שמשו" כפי שהוסגר בדפוס וילנא. ולקמן כתב רבינו דפירוש זה העיקר. אמנם לעיל עו, א סתם ר"ח אליבא דר"ש דבעינן שיעור לחייב את המצניע ולא חילק בין הוציא המצניע או אחר וצ"ב.

ויש שמפרשין שו קאמר ר"ש לא נאמרו לענין הצנעה, ולא סי ויש שגורסין⁴⁴ ו דברייתא, בד"א במוצ ומקשינן הכי אטו כ ומפרקינן פירוק דאב לנא הכי וכלישנא דפ פי כוש⁴⁶ קורין פילקא ובלשון ישמע הכוש כמו כדור אצל ויטוב, ויש עושים או אותו מן העץ, ויש ומקשינן כי מכדי ש כוש, למה הוצרכו ש לגבל בה את הטיט, מתגבל בפחות מרב מגובל ועומד סגי בזה אין אדם טורח לגבל נייר כדי לכתוב עי ותנא כמה קשר מוכס באותו קשר שהיו שכותבין בו ב' אותיו מאותיות שלוני⁴⁷, אם אותיות הללו חייב על המוציא נייר חלק א אותיות חייב ואם אותיות סתם, אסיקנן דזוטרן מן ב' אותיו מחייב עליה, ומן הה ששת ב' אותיות דתני

44. ראה רש"י, תוס' וראי כוש. ולפנינו וברש"י כאן ופי' כוש שני דברים הם ו תיקן דברי הערוך המשוב אחיזה כדי שיוכל לכתוב בכתה"י וא"צ לחקון שב

שאלות ותשובות

הלכות קטנות

(ספר הלק"ט)

חלק ראשון ושני

משאלות ותשובות, בנויות לתלפיות, בדעת ובמועצות, אשר חקר והכין מידי שבת בשבתו ביום השישי, להביא אל אוהל מועד משכן העדות בית המדרש הגדול "בית יעקב" אשר היה בירושלים עיר האלהים סלה תוב"ב חובר ע"י הרב המובהק מרי דמתניתין וריש מתיבתא בנן של קדושים אדאלים ותרשישים כמזהר"ר

יעקב שמואל האגיז זלה"ה

הובא אל בית הדפוס על ידי בנו הצעיר שועל בן ארי הוא משה האגיז נר"ו פה ויניציאה יע"א שנת כי קד"ש הנה (תס"ב) לפ"ק

[נוסח שער דפוס ראשון]

ועתה בא במהדורה חדשה מפוארת בסידור מחדש מוגהת ומתוקנת בתוספת הספר הנפלא "הלכה רווחת" והוא ביאור נפלא על ההלכות קטנות להגאון ר' בן ציון אלקעלי זצ"ל, נדפס בירושלים תרמ"א. ובתוספת מרובה, הערות וביאורים על סדר התשובות ערוכים. ויען כי המחבר קיצר דבריו בבואו אל הקדש, ובאו הדברים כספר החתום, הנה פתח יפתח לנבוע מימיו ושולחו על פני קרת במשא ומתן באמונה ליקוטים מדברי הדנים בדבריו והעוסקים בשמועותיו. וניקב בשמו "גן הלקט"

כל זה עשיתיו בסיעתא דשמיא
נח גדליה באמו"ר הרב קלמן אריה קוצ'קוב

ויצא לאור עולם ע"י
זכרון אהרן
ה'תשס"ט

סימן רפב - רפג

שאלה. השוטה מים ביום הכיפורים אם חייב כרת:

תשובה. אפשר דמן התורה אינו חייב [א] אלא אכל מידי דמיון אבל מים אינו זנין כלל, כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות בפ"ג דעירובין () דאין מערבין במים שהמים הן להוליך המזונות למקומות הצריכים ואין בהם

גן הלק"ש

רפב - רפג

עינוי ביוה"כ. ועל הראיה מר' גידל ששטה מים המעורבים בחומץ ואעפ"כ לא רתח, כתב המנח"א דאדרבה מהכא מוכח לא כרבינו, כיון שאם אכן סבר ר' גידל שמים מותרים היה לו לחדש חידוש גדול מן החומץ דכו"ע ידעי דאינו ראוי לשתייה ולחדש שהמים מותרים בשתייה. והאמת דלענ"ד אין ראיה זו ניצחת כ"כ, כיון דלא ברור שגדול חידוש דבר הראוי לשתייה אך אינו מזין שיאסר יותר מדבר המזין שאינו ראוי לשתייה, שלכאורה חידוש גדול כי סוף סוף הוא מזין את הגוף.

ובשו"ת מחנה חיים (או"ח סי' מ"ה) כתב בדרך אחרת לחלק בין עירובין לדיני יוה"כ, ודרכו רבים בדרכו. דביוה"כ אין צריך כלל גדר אוכל אלא גדר ייתובי דעתא, ומצינו דציר שעל גבי הירק אף שאינו נקרא אוכל יתחייב עליו כיון שמיטב דעתו, כיון שהקפידה תורה ביוה"כ שתעונה הנפש וכל דבר אף שאינו מזין אך הוא סותר את עינוי הנפש עובר עליו בכרת, ולכך אף אם נכונים דברי הרמב"ם שאין המים אלא רפואה לחולי הצימאון, זו היתה כונת התורה שתעונה נפשו ולא ירפא חולי טבעי זה של הצימאון אף שאינו מזין. עוד הביא ראיה בדמשנה ביומא (פ"ו מ"ה) איתא לגבי האיש המשלח את השעיר שהיו מכינים לו מזון ומים בדרך ואומרים לו הנה מזון הנה מים, ולכאורה אם מים הם דבר המותר אין כל רבותא להראותם לו, מה עוד שבאו בכפיפה אחת עם המזון בלשון המשנה. ועיין שו"ת חרות יעקב (סי' ט"ו).

ועיין בתפארת ישראל (יומא פ"ה מ"ג) דכתב דודאי אם נכונים היו דברי רבינו לא היתה המשנה מוציאה מן הכלל משקים שאינם ראויים לשתייה אלא את המים שחידושם גדול יותר, אך גם על דבריו אפשר לומר את שכתבתי לעיל על תשובת המנח"א. ובאמת שגם עצם ההנחה שאין המים לעולם בכלל אכילה צריכה תלמוד. דהן אמת נכון הדבר שאינם בכלל "אוכל" אבל מצינו כמה פעמים שהם בכלל "אכילה" לגבי הגברא השוטה אותם. פוק חזי במסכת שבועות (כ"ג א) שבועה שלא אוכל, אסור לשותת,

תשובה זו עוררה ויכוח עצום בין הפוסקים והמחברים, ונלקטה אומר מאחרי השבלים. הנה חידוש רבינו חידוש גדול דאין חיוב כרת על השוטה מים ביוה"כ כיון דאינם זנים אלא רק מעבירים הצמא שהוא לחלק את המזונות ולהעבירם בגוף, ונסמך על דברי הרמב"ם בפיהמ"ש (עירובין פ"ג) שכתב כן.

ראשית יש לומר שאין כן דעתו של הרמב"ם בלבד, אלא כן כתב גם הר"ח (שבת ע"א ב) דאיתא התם, כולו שקייני מעלו ומסעדי בר מן מיא דמעלו וגרדי. וכתב הר"ח דאין שתייה המים סועדת כמיני מאכל אלא שתיית רפואה היא, היינו שמרפאת את חולי הרעב. ולולא היה הרמב"ם נוקט לשון זה, לא היה מכאן ראיה שהרי הרמב"ם מכנה אף את הרעב כחולי בפיהמ"ש בפסחים (פ"י) לגבי דברים שעשה חזקיה המלך, והאכילה רפואה לחולי זה. אלא שהר"ח מחלק את המים שהם רפואה מן המזון שאינו כן.

וראיה השנית שהביא רבינו מהגמ' ביומא (פ"א ב) שמזגו לר' גידל מים בחומץ וכו'. הנה אחד פסק דברי רבינו להלכה שמים אין הם אלא כמבריה ארי של הצמא בלבד, ועל כן יש להקל לחולה במים יותר מכל משקה אחר, בספר דברי יוסף (דף קט"ז). וכן הביאו בפחד יצחק (מערכת יוה"כ) אמנם כל האחרונים חלקו על רבינו בזה, ודחו הראיות הנ"ל. בספר מנחת אלעזר לר"ח ממנוקאטש (ח"ד סי' נ"ח) כתב לחלק מעירובין דהתם אין יכולים לערב במים ומלח, לשתייה מים ביוה"כ, דודאי כולי עלמא ידעי שאף במים יש חלקים קטנים המזינים והם הקרויים בלשוננו מינרלים, אלא שאינם נראים לעין האדם ועל כן על פי מראיהם אינם נחשבים כמזון, ובעירובין צריך שיתלו כולם דעתם בזה המזון על כן צריך דבר המזין בדעת בני אדם, משא"כ ביוה"כ שאולינן אחר מהותו של הדבר ודאי יש כח המזין אף במים. מה עוד דהתם בגמ' איתא שהואיל והיו המים לסימן קללה במבול והמלח בסדום, לכך גזרו חז"ל שלא ישמשו למצות עירוב, ומה לזה עם דיני

אלא הרחקת הנזק הוא הצמא [ב], אבל תועלת הזן אין בהם כלל. ובר"פ יוה"כ (יומא עד.) מייתי ברייתא מוהאבדתי הנפש עינוי שיש בו אבידת נפש בתוך חלל הגוף ואיזה זה אכילה ושתייה ע"כ, ר"ל עינוי מדברים שבהעדרם יאבד הנפש מן הגוף ובקחת מהם תתקיים הנפש בגוף, וזה הוא האכילה מדברים הזנים לאפוקי ציר ומוזרים ודברים המרים והשתיה מיין ודבש וחלב שאם לא ישתה אלא מהם יקיימו הנפש בגוף ולא יאבד, אבל המים אם לא ישתה אלא מהם יבלה ויאבד כי אינן זנים כלל.

וא"ת למה תיקנו ברכה על שותה לצמאו ולא תיקנו על הרחיצה [ג], אין זה כלום דהא אי חנקתיה אומצא אינו מברך על המים, ואי חנקתיה ושתי חמרא מברך, כמ"ש בתוס' (ברכות מח. ד"ה דחנקתיה), אלא בדין היה שלא לברך

גן הלכות

מברכים ברכת הנהנין א"כ היא הנאה הנכנסת לגוף ויש בה ממש, והנה ברחיצה יש ממש להבדיל מריח שאין לו עיקר או קול שיר כמש"כ לעיל סי' ק"ס, אמנם אינה הנאה הנכנסת לגוף. וטעם זה כתבו הרמב"ן (ברכות נ"א ב) ותלמידו רבינו דוד בפסחים (נ"ד ב).

ובט"ז (שם סק"א) הביא דברי רש"י בנדה (ל"א ב) שכתב שאין מברכין על דבר שהנאתו מועטת, וביאר הט"ז שכל דבר שהנאתו קצרה כנתעכל מיד אין מברכין עליו, ולכאורה גם רחיצה אין הנאתה נמשכת מעבר לרגע הרחיצה, והרגשת הנקיות אחר הרחיצה, אינה הנאת הרחיצה אלא הנאת עצם הבריאה כשאינה מזוהמת. עוד אפשר לומר ע"פ מה שכתב במור"ק (שם) לענין ברכה על עישון הטבק דאין מברכים עליו כיון דאתי לרפואה, וודאי אין רפואה גדולה מרחיצת הגוף, ואף שהארם נהנה ממנה עיקר כונתו לנקות גופו ולהבריאו ואין מברכין על זה. וע"ע שו"ת כתב סופר (אור"ח סי' כ"ד).

וראיתי בספר חסדי דוד (האחרון, סי' ד') שכתב טעם אחר מדוע אין מברכין על הרחיצה, דאיתא בגמ' דרב כי הוא משי ידיה הוא מברך המעביר שינה, וביאר דרחיצת הידים נכללת בהמעביר שינה, כי על כל הדברים שעושה אדם בקומו משנתו כדי להסיר השינה מעליו ובכללם רחיצת פניו ידיו ורגליו, נכללים בברכת המעביר שינה, שמודה לקב"ה שנתן את הדברים בעולמו שעל ידם מעביר את שנתו. ומעתה גם אם ירחוץ אדם גופו במשך היום כבר נפטר במה שהוציא רחיצת הבוקר. ולענ"ד דבריו תמוהים כיון דהטעם דרב בירך אחר שרחץ ידיו כי אסור לומר דבר שבקדושה קודם לכן, משום נקיות שמא נגע במקומות המכוסים, ואין כל הוכחה

ואם שתה אפילו מים חייב, וכן איפסיקא הלכתא (יו"ד סי' רל"ח ס"ב). וכן בשו"ע (אור"ח סי' קצ"ז) כתב דהשותה מים מצטרף לזימון עם האוכלים, ועי' תוס' ברכות (מ"ח א ד"ה תשעה). ואמנם נחלקו הפוסקים אם הלכה כדעת התוס', אך המג"א התם פסק כן להלכה, ואף המ"ב פסק לקולא מצד הספק. אמנם באלף למטה על המט"א (סי' תרי"א סק"א) הביא לשון ספר הישר לר"ת דיני צום כיפור (סי' ל') שכתב להדיא דהשותה כל משקה ואפי' מים ביוהכ"פ חייב ברכת.

וראיתי לאחד מרבני דורנו, שכתב שאף שלא נתקבלה דעתו של רבינו לקולא, אפשר וצריך לחשוש לו לחומרא, דהנה נחלקו האחרונים במי שצריך לשנות ביוה"כ או לאכול אם מדקדקין בסוג המאכל שאוכל מהו כדי שלא יאכל מאכל באיכות יותר ממה שצריך לו, או שרק בשיעורי המאכלים דקדקה תורה ולא באיכותם. ואפשר שכאן יש לחשוש שהצריך לשנות ישתה מים ולא משקה אחר, לחוש לדעת רבינו לחומרא שהמים אינם מזינים את הגוף. וע"ע.

[ב] במה שהקיש רבינו דבריו שהמים אינם אלא הרחקת הנזק לענין תענית ולענין ברכה לפטרו מברכה לולי היו מחשיבים הנאתו כאילו אכל כל מעדני עולם, הקשה בפתח הדביר (סי' ר"ד אות ז') דכל ענין הרחקת נזק בעלמא מצינו רק בדבר הבא מחוץ לאדם כמלח סדומית במים אחרונים, או בחנקתיה אומצא, אבל דבר הטבעי בגוף האדם אינו נקרא הרחקת נזק, כמו שלא נפטור את האוכל לחם שהרחיק את נזק הרעב, ודבריו דברי טעם הם.

[ג] בטעם שאין מברכין על הרחיצה, כתב במג"א (אור"ח סי' רט"ז סק"א, וכן בסי' ר"י סק"ט) דאין

על המים כלל, מין אכל כל מעדני עו תועלת אחר. והנה ראייה לזה מהא דנ השותה חומץ חי ושתו חלא, שמע אמרי, אימור ד"א מעתה קשה דתיפו מים דרבנן סברי דיודעים דאסור מו דדברים שאינן רא וחייבין עליהן כרת ולא קאמר רתח, המפרשים לא מוש משום מים י

ובגמרא שם דף נ וכתוב (דנ תירוש הוא יין וקר שיתא תנן, ומשני י לא חשיב נ אשר אני אחזה נ דאורייתא, ו החמשה עינויין דכ כנגד מו, אבל כי

שקשורה ברכה זו לרו נהירא מה כונתו שיפטר אדרבה לפי דבריו אין שמברך כשקם משנתו למה שנהנה במשך היוו מעבירה את השינה, ומז הבוקר. ובכלל לא הבנו זו ומאי שנא מכל בר פעם שנהנה אחר שחלו

על המים כלל, מיהו בשותה לצמאו החשיבו ההנאה הגדולה שהוא נהנה כאילו
אכל כל מעדני עולם, כי כן הוא האמת, מש"ה תיקנו ברכה אע"פ שאין בהם
תועלת אחר. והנאת רחיצה לא חשיבא כל כך כמו שותה לצמאו. ויש כעין
ראיה לזה מהא דמיייתי התם דף פ"א (ע"ב) דרש רב גידל אין הלכה כרבי דאמר
השותה חומץ חייב, לשנה נפקי כ"ע, מפרש רש"י נתנו בו מים להתיש כחו
ושתו חלא, שמע רב גידל איקפד אמר אימור דאמרי אנא דיעבד לכתחילה מי
אמרי, אימור ד"א פורתא טובא מי אמרי. אימור דאמרי אנא חי מזוג מי אמרי.
מעתה קשה דתיפוק ליה משום מים ואיך לא הרגישו עליהם, אי אמרת בשלמא
מים דרבנן סברי דבדרבנן מבטלין איסור לכתחילה, ומים לבד לא היו שותין
דיודעים דאסור מדרבנן, אבל חומץ טעו כדראבי"ה שהביא הטור (או"ח סי' תר"ב)
דדברים שאינן ראויין לאכילה מותרין לכתחילה, אלא אי איסור מים דאורייתא
וחייבין עליהן כרת היאך חשבו כזאת למזוג במים, ועוד דלא קאמר אלא איקפד
ולא קאמר רתח, משמע קפידא בעלמא דלא עברי אלא אדרבנן. מיהו מדברי
המפרשים לא משמע הכי דכתבו דשתה חומץ מזוג חייב. ומיהו לא מחייבו
משום מים שבו אלא דחומץ מזוג הו"ל כיון מזוג ומייטבא דעתיה:

סימן רפד

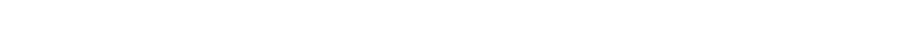
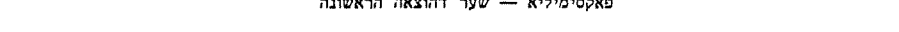
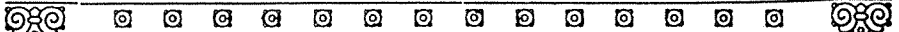
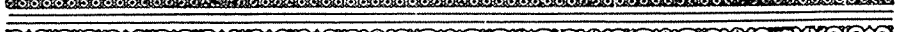
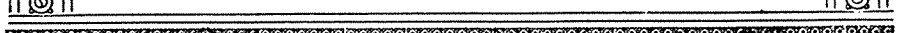
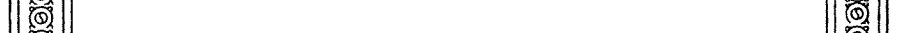
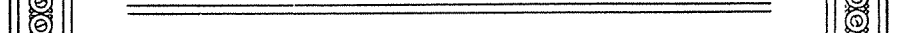
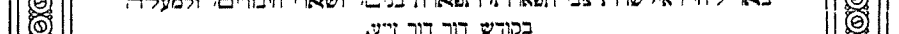
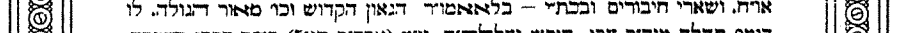
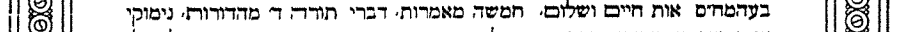
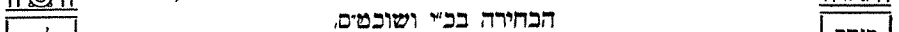
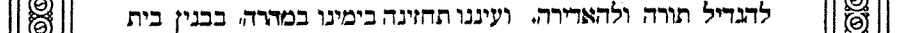
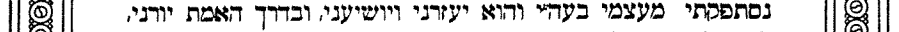
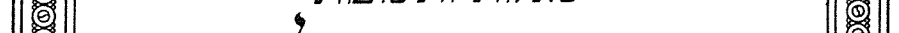
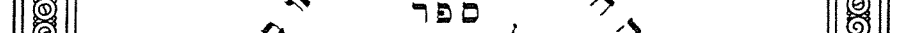
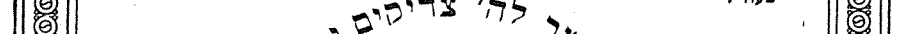
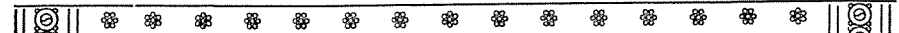
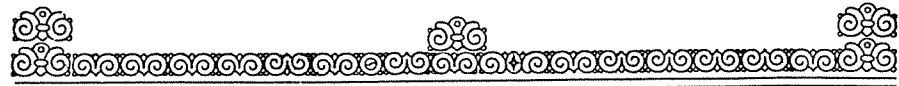
ובגמרא שם דף ע"ו (ע"ב) קאמר דשתיה בכלל אכילה דיליף שכר שכר מנזיר,
וכתיב (דברים יד, כג) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך,
תירוש הוא יין וקרי ליה ואכלת, והביאו לזה משום דפריך הני ענויין ה' הו וואנן
שיתא תנן, ומשני שתיה בכלל אכילה. וקשיא לן עלה מאי דמקשה בתוס' דאמאי
לא חשיב כי כל הנפש אשר לא תעונה, ודוחק מה שתירץ שם.
אשר אני אחזה לי דאיכא חמשה עינויין לבד מאכילה ושתית שאר משקים
דאורייתא, דהיינו שתיית מים רחיצה סיכה נעילה ותשמיש, וכנגדן באו
החמשה עינויין דכתיבי, ואין כתוב בהם עונש, והיינו דקבעי הני חמשה עינויין
כנגד מי, אבל כי כל הנפש אשר לא תעונה מיירי באכילה ושתיה דאורייתא,

גן הלק"ט

יוצא בתחילת היום על כל ההנאות של אותו היום.

עוד כתב שם שאינו צריך ברכה כי הואיל וכל כונת רחיצתו היא לכבוד קונו ולא לכבוד עצמו, הרי זה צורך גבוה ועל כן אין מברך על זה. ואתמהא, וכי מאכלו ומשתהו אינם לכבוד קונו כרחיצה, ומה חילוק ביניהם, ואולי נתיחדה הרחיצה הואיל ועליה נאמר כל פעל ה' למענהו (שבת נ' ב). וע"ע בענין זה מש"כ בח"א סי' קל"ז. וברשימות ואגרות קה"י סי' י"ז.

שקשורה ברכה זו לרחיצת הידים. ועוד, שלא נהירא מה כונתו שיפטר כל היום מברכה זו, דהרי אדרבה לפי דבריו אין כל דמיון בין הברכה שמברך כשקם משנתו שהיא על העכרת השינה, למה שנהנה במשך היום מרחיצה בעלמא שאינה מעבירה את השינה, ומאי טעמא יפטר ע"י ברכת הבוקר. ובכלל לא הבנתי מדוע יפטר ע"י ברכה זו ומאי שנא מכל ברכות הנהנין שמברך בכל פעם שנהנה אחר שחלפה ההנאה הראשונה ולא

בעה"י.

זה השער לה' צדיקים יבאו בו
ספר
שאלות ותשובות

מנחת אלעזר

שרת להלכה ופולפולים אשר הנני ה' בזכות אבותי הקדושים.
מענה לשואלים ודורשים. חברים מקשיבים. ידידים אהובים. ואשר
נסתפקתי מעצמי בעדו והוא יעזרני ויושיעני ובדרך האמת יורני
להגדיל תורה ולהאדירה. ועיננו תחזינה בימינו במדרה. כבנין בית
הבחירה בכ"י ושוכמ"ס.

אלעזר

מנחת

אדם מוע"ט לעולם.

חיים אלעזר שפירא (אבדק ק סנקאטש הגלילות יצ"ו)

בעהמ"ס אות חיים ושלוש. חמשה מאמרות. דברי תורה ד' מהדורות. נימוקי
ארה. ושאר חיבורים ובכת"י - בלאאמ"ד הגאון הקדוש וכו' מאור הגולה. לו
דומי תהלה מוהר צבי הירש זצלה"ה ז"ע (אבדיק הגיל) בעם דרכי תשובה.
באר לחי ראי שורת צבי תפארת. תפארת בניס. ושאר חיבורים. ולמעלה
בקודש דור דור ז"ע.

חלק רביעי

מונקאטש - תר"צ

סימן ג"ז

עוד ראיתי בס' סו"ת אבני נזר ח"א (סי' הקט"ו) דברים מהמיוסן במחכמה ע"ד מגילת שנחבט נער בן י"ג שנה שלא נבדק אם הביא ב' שטרות ופיי"ש בדבריו בהש"י שלאחריו וכן דברי הס"ג בשאלת שטות מח"ס שו"ת צבורי שלמה וסוף לו נדפסו בשו"ת צבורי שלמה (א"ח סי' ז' ח' ע"ג) פיי"ש ובאבני נזר שם כי ח"ל וגדולה מזו ח"י חומר דאף צפסר חורב אם נחבו בן י"ג שנה שלא נבדקו בשטרות מותר לקרותו צו בלצור כיוון דקריאה כחורב הוא רק מחקת פזרה ונבואים ונדרבנן סמכין אחוקה דרבא ובה אין לומר כלל כיוון דקדושה ס"ח דא"ו ודא"ו לא סמכי אחוקה דרבא. ליתא. דבשלמא חס (במגילה) שדא"ו אינו בר חיוב מן החורב, ובודאי אין בו קדושה מן החורב על קאינו ואלא בו אף החיוב דרבנן שחכמים חייבו לקרותו במגילת כשירס כשילגה שו"ת קדושה עלי' מן החורב אבל בן י"ג שלא נבדק אם יש לו שטרות דרבנן סמכין אחוקה דרבא שביא שטרות ויש עליו קדושה מן החורב, וכן בסי' א"ל במגילת יש מקום שיון ומעלתו חשיב מגילת קול מספר חורב ואינו חושב חמיר דכס כי הרמב"ם ריש ס' מגילת דכל מזה חורב נדחין מפני מקרא מגילת משמע דאש"י לא יוכל אחר קריאה המגילת לעשות המעשה של חורב וכן נחבט סג"ו בדפוס ז"ל אבל סר"ן נחבט דבאי אפשר לקיים שניהם אין שום מנוח של חורב נדחה מפני מקרא מגילת דרבנן וסג"ו דוחה דברי סר"ן שדפס ר"ח דברי מגילת כד"ח דמי וכו' עכ"ל באבני נזר. וביאור אחר מדברי סירושלמי וסרמב"ן דפנאו הנבואים והקניטו רמז בדי"ח כי מגילת ניהנה לכוסף על ד"ח וסוף כד"ח דמיו פיי"ש ומש ששטיג עליו בצבורי שלמה שם.

אמנם לפני דברי האבני נזר ח"א חס"ס מאד מ"ש כי בסי' י"ג לסכסיר שנחבטו קטן בן י"ג שלא נבדק ובמגילה יש לאסור (כלפי ל"א). וביאור בארעא וגורא בשמי שמיא. אחלס"ס) וכן לו יבא בדבריו דפסקין דברי קבלה כד"ח דמיו אמנם נעלם ממנו אז במחכמה דברי רש"י בהעניה (דף ט"ו ט"א) ח"ל החילוק היבא שביבא מנוח ומסור ומודיע אח ישראל וכו' נקרא דברי קבלה אבל בכל דוכחה דלא איהפקיד ביבא כי האי דניטו וירא אלקיים שיהא כמספר וסולך רק דילטין מו"י אב אורחא דמילחא כוס לא קרין דברי קבלה (במחני' דהעניה שם) רק לקרא דקרבו לבבכם ואל נגדוכם שטות בדרך צווי מסכניו וכו' נקרא דברי קבלה עכ"ל פיי"ש (וע"י בדבריו בשו"ת מח"ס ד"ח סי' ט"ז בזה עמוד בכמה דוכחי) ומעשה אם נאמר דברי קבלה כד"ח דמיו סיינו רק מש שטות דרך צווי כניל מרש"י וכו' י"ל קיימו וקבלו עליכם י"ל סיינו לעשות ימי הפורים בקריאה המגילה ובספורת ושמחה ומשלוח מנות כ"ז קיימו לעולם וכו' עפ"י נבואים שביבסם וכו' דברי קבלה כד"ח דמיו חס. בקריאה"ה המגילה אבל בכחיבה המגילה שטות אם נאמר דבסי' כשר אם נחבט קטן שלא נבדק וסמכי' לקרותו על חוקה דרבא כ"ש במגילת בן דכ"ח מניח בכמה דברים שסקילו חז"ל הרבב ויחר בכחיבה המגילה כגון השמיט בה סופר אוחוז או פסקין וקראן בקורא ולא וסינו במקרא כדאמר. בסי' מגילה (י"ח ט"ז) ופסקין בן ברמב"ם (ט"ז ט"ז) מגילת (מגילת) וצטושי"ע א"ח (סי' הר"ל ס"ו ג')

נמלא לפי"ז חס במגילת חסרו חיובה או נמחקו עד קרוב לחצי"ס (סינו אוח ח' פחות מח"י) כ"ז נחשב מיעוטם וכשירס ואם בסי' חסרה אוח ח' או נמחק כ"ז פסולה וראש נא הספרם כגדול וגורא. ואין יעלה על דעתה לומר דבזה במגילת פסולה אפי' דבסי' חסירה. ואמרו שם (כ"ז) לכו"ן לריב שירעטו כגופה של חורה ולא חמיר יותר מסי' דמש שכתב בסי' י"ח פסול במגילה. וביבא בארעא וגורא בשמי שמיא. וכן עוד במגילה (י"ח ט"ז) נקראה ספר ונקראה אגרה שאם הטיל בה ג' חוסי גידין כשירס פורשי' ונקראה אגרה לומר שאין חמורה כספר עכ"ל (כ"ז) מפורש לסי' מדברי סג"ו. ועוד (וסוף סעיף) מה דאמר' במגילה (ט"ז ט"ז) ובבואה לפני המלך אמר עם הספר ישנו מהשבתו כרעס וכו' ואמר בסי' מ"ש כספר פירשי' שחכא מגילה כחובט לפניו בשעת קריאה עכ"ל וכן עוד שם דברי שלום ואמת מלמד שר"י כשירעטו כגופה של חורה כ"ז דכל פיקר דיני כחיבה קריאה המגילה הם נסמכים דרך אסמכתא בעלמא דכ"ח כ"ז מספר וסולך מעשה בואה אסחר לפני המלך להשיב מהשבתו כמ"ן וכו' ומש ילפין כ"ז (וכן מה שכתבו לסיודים ב"ט דברי שלום ואמת) וכן מספר וסולך מעשה ש"י חס לא סו' דברי קבלה כניל מפורש מד' רש"י בהעניה וא"י ל"ש בזה דברי קבלה כד"ח דמיו בדין כחיבה המגילה רק בקריאה ומזה פורים כניל (ומ"ש סירושלמי וסרמב"ן מו"י מקריאה המגילה ומזה חובה היום כ"ז) ודברי סג"ו כניל ז"ל חס כי לבו ס' כלל אורי אב חורפי משבשחי' מכלכס בכמה דוכחי במחכמה כמו ששטרותו פליסן כ"ש בחבורי זכ בסי'. ובי' וילגו משנאות. ויראו נשלחו.

ב גם ראיתי בשו"ת אבני נזר (א"ח סי' ח') פ"ד מי שיבש ידו שהחלית ל"ע (סינו לעסמוני) לפני חסולין. הנה כנראה נעלם ממנו (במחכמה) ירושלמי מפורש (ביומא פ"ב ס' ג') מעשה באחד שיבש ידו ולא הניחו (לסקיור קטרה) לקיים מ"ש בך כי חילו ופועל ידו חר"ס עכ"ל פיי"ש בקי"ש שלא ס' נפסל לעבודת משום ק'. וכו' פשוט להלכה כמו שפסק הרמב"ם (בפ"ו מהל' ביבא מקדש ס' ע"ג) דמי שנבשר על"ס ידו ואינו ניכר אינו פסול לעבודת אפי' ס' ציבש ידו שאינו מוס סיכור מבחוץ ואם נאמר דכו' כניטל ידו אף ס' רשאי לסקריב כס קטרה. אמנם מ"ש בפני משש שם שלא יבשן לגמרי רק שנחלש כח. וכו' אינו מוכח בפ"י לשון סירושלמי ש"י "יבש ידו" חס. וכפי הגרסא הסרוחו לפרש בן דל"י אף ס' יכול לעבוד כס בשעת דחק אם יבש סיינו שנטל חס לגמרי. אבל מ"ש בירושלמי המעשה כחם ציבש ידו (כ"ז) ל"ע. דכ"ח גס חס נאמר כפ"י ספ"י דנחלש כח קנה יקשה דאי' מה זכו רבוחא דפיכד כס עבודה ל"ס. פ"כ ל"ך ביאור. ויש לחלק מכך עובדא דאבני נזר שיבש ידו לגמרי שם עק"ה המחט לא כרניס. וממון :

סימן נ"ח

בש"ת סלכות קטנות למסרי' האנח ז"ל (ח"ב סי' רפ"ב) שוחט מים צו"כ אם חייב כרה: חשוכה אפשר דמן החורה אינו חייב אלא אכל מ"י דמחן אכל מים אינן אין כלל כמו ש"י כרעב"ס בסי' דפירובין דאין מערבין במים שחמים כן לטולך סמוטות למקומה

למקומות הנכונים ואין בהם אלא הרחקה מהן כאלו
 כאלו אצל חושלת סוף אין בהם כלל וברפואת מייחתי
 ברייתא ירושלמית הכינה עינו שיש בה אבירה נפש
 שחוק חלל הגוף ואחרי זה אכילה ושתייה וכו' (פ"ט)
 שדעתו ששתייה דוקא שאר המשקים ולא מים שאינן
 זקין כלל. ועוד כי שם חז"ל (וי"ט כעין רא"י לזה
 מדמיתי הסם (ומה דף פ"א) דרש רב גידל אין
 כלכס כ"י דאמר השוחה מומן חייב לשנס נפקו כ"ט
 מנו (פ"ט) נהנו צו מים להחיש כחו) ושחו חלה
 שמת רב גידל ואיקפד אמר אימור דאמרי אלא דיעבד
 לכתחלה מי אמרי אימור ד"א פורחא טובא מי אמרי
 אד"א ח"י מוגו מי אמרי מעתה קשה לחיפוק ל"י
 משום מים ואין לא כרגעו עליהם אי אגרה בשלמא
 עינם דרבנן סברי דבדרבנן מבעלין איסור לכתחלה
 אמרם לבד לא סו שחין יודעים דאסור מדרבנן אכל
 מומן ענו כדרבננא שביא חסור דרבנן שאין
 דאויים לאכילה מותרין לכתחלה אלא אי אסור מים
 דאורייתא וחייבין עליהן כרה האין חשבו למזוג במים
 יעוד דלא קאמר אלא איקפד ולא קאמר רחמ משמע
 קפידא בשלמא דלא עברו אלא אדרבנן עכ"ל הסלק"ט.
 אהמכתי על דעתו ופברתו. וגם על ראיותיו. דמה רא"י
 הוא זה משום חסור המעורבים בחומץ המזוג לחייב
 עליהן משום שוחה מים ור"ס לפשוט מזה דשחיה
 מים אינו אלא דרבנן ח"א דהא חסור המים שמוג בהם
 החומץ נחשבו ונעשו חומץ מוג וכו' וכו' או מוריים
 שאינו משק סראויי לשח"י ול"ש בהם כלל דין מים
 ואדרבא כל רא"י מק"י גמי דגם מים סו איסור
 כרה צוסיכ אינו איסור כרה דלא סו רבוחא כיכ דהא
 טוע ללל דחומץ אינו משק סראויי לשח"י וסו"ל
 לתימר רבוחא הרבה יותר דגם שוחה מים (ש"ס)
 ח"י נפש כל ח"י) מ"מ לא סו איסור כרה אלא ודאי
 דמים סו איסור כרה חכו רא"י ברור.

ודר"א שביא בהלכות מדברי פי המטעיות להרמב"ם
 (בפיג דעירובין) הוא רא"י קלישתא ואינה
 ראויי לדון עלי' באיסור כרה דפשוט דשאני הקנה
 חכמים שחקנו בעירובין שחי' שחופי מבואות כמו
 שדרים צביח א' רק על מה שסו מזוגות ממש אכל
 לא מים ומלא שאינם מן המזוגות אכל הם מוליכות
 המזוגות כו כגיל אכל אין רא"י מזה דאין בהם איסור
 כרה צוסיכ משום שאינם מין כלל דהא יודע לחכמי
 הרופאים והכעמי"ע שיש בהם הרבה חלקים ממירי
 דמין האדם וגם יש הרבה מעיינות מים שיש בהם
 חלקים כיכ עד שסם מרפאות האדם מתחלואו כלל
 מיימי מקום מעיינות הרחוקה הטועים ומפורסמים
 בעולם. ואין להכחיש כידוע ומורגש. רק שבהמים
 הפשוטים כמחוקים אין יוכרים כיכ החלקים האלו
 בעתים וממסס אמנם כאשר יבחינים בעממי"ע
 אנטאלג חסי' האנליז"ע מכל גימס מחלקים רבים
 ושונים דברים שיש בהם ח"י נפש האדם ונכין העצמי
 של העולם והעולם קמין הוא האדם, וכי הרמב"ם ז"ל
 דאש החכמים וברופאים לא ידע מזה אי"ז פשוט
 נהנו לפרש. דברי המחנ"י דאין אדם קיצע דירהו
 וחפלו להשהות רק על דבר מאכל המורגש והגיל
 למזונות ולא מים ומלא, וכה רא"י דהא אמרי
 בגמ' דגם כמסים ופטריות אין משתחפי' בהם (וכי
 הרמב"ם שם הטעם מפני פסידת החומץ המהסוס
 מהם וסם בחלחלה הרוע אינם בכלל מזונות) וכי ועלה
 על הפנה דהאכל כמסים ופטריות כל סוים צוסיכ
 יחי פטור מרתה. אהמכתי הלא כמס מו"י ומשביעית

אח האדם איז דפכל חד (כדאמרי' שם בגמ') מים
 מלה כמסין. ופטריות לפטין ערובי אכל לפטין יוכיכ
 חייב כרה כבולן כשאלל כשעור. וגם מק"י ברייתא
 בחוספתא דביבא בהלכות דסויו עינו שיש בה אבירה
 נפש וסיכ כשלא ישחם חסור ימנה זמאון וא"כ סו
 עינו שיש בה אבירה נפש וחייב כרה ח"פ וברור.
ודר"א ב"י דברי יוסף להרמב"ם שוארין דל
 מירושלים בחלק פירוש (בדף קע"ז מהכרפס)
 שבכס דייק על דברי הלכות סג"ל ולדעתו גם בשוחה
 מים ללמלאן צוסיכ פטור מרתה. דסו רק מבדיח
 ארי ופי' שם בזה ד' מילתא עיד דרוש ואין מצינן
 על סדרות ואם לדון יש תשובה נכונה כמו שביארנו
 לעיל בעסי' דאין ממש בכל סג"ל וחייב כרה בלי ספק
 השוחה מים צוסיכ וכח'.

ודג"ה כדברי הרמב"ם בפי' המטעיות בעירובין סג"ל
 וכן פי' רש"י שם דמים ומלא אינם מוזג חסור
 כן מקורו בירושלמי שם חז"ל בכל משתחפין חוץ מן
 חסור ומלא א"י יסא ל"י שאין סוף יוזון מסס
 (ועמנו כנראה לקחו הרמב"ם ורש"י לטעם סה דאין
 מוזג דהא בשי"ם דילן לא נמלא זה בעירובין אמר ר' י
 לוי שכן מין קללה סו' סק"ט ופרימ מים ממי מבול
 ומלא מסדום עכ"ל ופשוט דאין מזה רא"י ליוסיכ
 דהסם טעויות דרבנן וסם אמרו וסם אמרו רק ממירי
 דמין לגמרי, וכה רא"י דהא לטעם ר' לוי משום
 דאשכחן בכו קללה גנע בפלמך וכי נאמר דל"י לוי
 אליבא דר' יסודא דס"ל במתני' ברכות (דף מ'
 ע"ב) דכל מי שסו מין קללה אינו מבדכין עליו
 (פ"ט) מין קללה. חומץ וטובלת וגובאי פי' קללה סן
 באין עכ"ל) וכי נאמר דלא יברכו על מים ומלא וגם
 דמחר למלאות כרסו מהם צוסיכ וסי' שבע צוים
 לומא רבא איז דלא יעלה על הדעה לומר כן. משום
 דשאני ברכות דרבנן סם אמרו וסם אמרו סיני בעירובין
 דרבנן סם אמרו וכי' ולפטין יוכיכ' אין לרמוהן כלל
 כגם דפעמי' דר' לוי בעירובין גיכ משום שסם מים
 ומלא מין קללה כמי' עכ"ל לפטין אכילה יוכיכ' אין
 לרמוהו כלל לא מיני' ולא מקלתי' כמי':

סימן נ"ח

עיד מ"ש בשו"ת מהר"ם שיק (חאו"ח סימן ס"א)
 להשאל מקי' נ"ש כי מקובל שם שהגאון מהר"ם
 בעטע ז"ל אבד"ק נ"ש והמדריגה פסק שאם אין לוי
 צוסיכ"י שזריך לקרוא הכסן צי פעמים ולברך עוד
 הפעם צי ברכות טוב לומר להכסן שאלא מביכ"י
 והמהר"ם שיק פלפל שם בזה איזה פעם היה לו
 להגאון סג"ל בזה וכי משום דבעינן התקנה כמו שחוקנו
 דדוקא ס' או ז' גברי ולא שארם א' יקרא שני פרשיות
 ויברך ד' ברכות וכמי"ש הבי"ה (בסוף סו' קמ"ג בא"ה)
 דהא דאי קורא וחודר וקירא (אם אפשר לומר מזה)
 לא נכון למיעבד כן עיי"ש ע"ב הסומך על כנאון
 ועבד כוחי' יש לו אילן גדול למוסמך עליו עכ"ל.
אמנם לדוגא פקפק שם במסרים שיק משום דרעתו
 דכך וקדשתו בקרייתא כסכן סו"ל דה"י סגם
 דכוכב שואל הכסן מביכ"י אין כאן ביטול מי' מימ
 אסור למועבד טלדקי למיפטור נפשי' ממ"ע גבאי
 דא"ל מלאכה ל"י קטיו"ל וכי' צי' ההכלה וכי' הרמב"ם
 גבי ל"ינה משום דבעידן רוחחא מעטשין אף אשכח
 כשעושה טלדקי ומכיון לפטור אי"ש עיכ' אין לזוה
 להכסן ללאח למיפטור נפשי' מקריחאו עכ"ל.
 ולאשר

ולאשר
 ורצ
 עמוד הסודל
 הסול כשלא י
 כסכן ציפ כנו
 ד' ברכות וכו
 ציפ ככל צי
 כסכן וסכסן
 לא הניח כנו
 בעת שסו"ח
 לפתחו וביח
 אף בכס"י ש
 אמרה
דג"ה ברמ"א
 שידעתי
 ושי"ש ברמ"ל
 דאסור לכתו
 ומפטור ד"ס
 איש זאח"ז
 ע"י דכסכס
 בשאין אחר
 בתחלה ארבע
 לחוש בא"י
 אמנם כיון ד
 דאפי' רב אש
 יכופו ל"י מ"ס
 ומעשה אין ל
 כסכן בפלמו
 בעיניו לעלו
 לכתחלה חכו
 מי שיקרא
 ירא ד' ירוש
 פ"ב מוחל ז'
 למחול משום
 יוחר למבוא
 קלי"ס ספי'
 איכ מה ז'
 וממילא אין ז'
 (חוי"ד סו' ר'
 לפטון קיס'
 השי"ע לא יו
 סו"ל מחשש
 ספק גול כיו
 מסכמים פנ
 בחתים (וברב
 וא"כ י"ל ס'
 שאינה לריכ'
 בשי"ע שס ד'
 חז"ל אם אין ל
 במקום לוי עו
 שאין לוי צביח
 לא נראה מזה
 בתחלה שאין
 כסך לישנא
 ציפ ולמה כ'
 כשכבר קרא
 שנית ועכ"פ
 למחול משום
 שם דבמ"ג ג'
 אינו מוכרח

18

ספר

מחנה חיים

חלק שלישי על

אורח חיים, 3', אגדה

מאת

הגאון האדיר המפורסם בעולם בתורתו ובצדקתו לוחם מלחמת ה'
רבינו חיים סופר זצוק"ל
שה" אב"ד יעמרינג, סעמפעטער, מונקאטש, פעסט

בעמ"ח ספרים פלס חיים על פ"ק דגיטין, שו"ת מחנה חיים
שלש מהדורות, קול סופר על משניות, דברי שיערי חיים
על התורה, שיערי חיים על תהלים ומחברת שיערי חיים

נדפס לראשונה ע"י המחבר במונקאטש בשנת תרל"ח
כעת יצא לאור מחדש עם תיקוני טעויות ומפתחות

עיה"ק ירושלם תוכבי"א
שנת תשל לפ"ק

יקבלו עונש רק בשוגג יש עונש גדול יותר מאשר יש עונש
 באונס דל"כ ה' לתוב אס נמלא אח"כ עריפה וענש
 דהור כשוגג ולא כאונס דל"ו ה' במשמע דאונס אין לו
 עליו עונש כלל רק זה האוכל היה כשוגג ולא כאונס לכן
 יענש וא"כ משמע מהוס' דסברו דע"פ מקבל עונש אפי'
 אם הור כאונס יען דע"פ ה' יכול לדוק אחרים אם אין
 נמלא דנגלה איזה עריפות והגם דאין עליו חיוב לדוק
 דתולה דבדאי לא נמלא צו עריפות אע"כ אם נמלא אח"כ
 הכל איסור ונריך ע"פ איזה כפרה ולא איתמעט אונס
 אלא מקרבן או מלקות שכן עושין קצוטים מן התורה ודוק.

סימן מד

חתימה טובה למחותני הרב המאור בתורה חריף ובקי
 המופלג ומפולפל כבוד הרבני הר"ר אלי' שענקעל נ"י
 בק"ק קוטב גאליציען.

אודות אשר העיר מי שמהענה בעיוב"פ מחמת מנות עיניו
 אם עובר צבל תוסף וחקר מעלתו נ"י דעיניו הוא
 שצד ואל תעשה ולא שייך הלאו דצ"ת והאריך.

לענ"ד נראה דבל תוסף הור דווקא אם צל עם החיוב
 צפ"א כגון ה' פרשיות צתפילין או ה' מנייס צלולב
 או שהוספה צל אחריו כגון הישן צשמיני צסוכה או שחוקע
 קולות ציותר או שנותן מתן ד' תחת מתן אחת וכדומה אבל
 אם הוספה צמוקדם לא הור צל תוסף כי תעשה לחודש לא
 הור עשירי צחודש אם כן אם עושה עיניו צג' השרי לא הור
 הוספה לעבור על צל תוסף דהא עדיין לא הגיע החיוב
 שימא שהוא מוסף על החיוב צשלמא אם כבר הגיע זמן
 סוכה או זמן שופר או זמן תפילין או זמן צליית או זמן
 זריקה שייך לומר שמוסף על המלוא אבל צודאי מי שמקדים
 לעשות המלוא צזמן שלא התחיל זמן מלוא שלא שייך שעובר
 על צל תוסף ואע"ו אם לילה לאו זמן תפילין וליית זמן זריקה
 ויעמוד אדם ויעשה הלילה לזמן צליית ותפילין וזריקה יעבור
 על צל תוסף מי יכול לעשות שאינו ישן [ולא נעלם ממנו
 סוגי דעירובין דף נ"ו דשאני שצה דפטור יען דשצה הור
 גוף אור אבל יום יממא הור לזמן תפילין או אם ה' עליו
 מצטוד יום ומוסף הלילה אחריו אבל לילה לאו זמן תפילין
 א"כ מי שמניח קודם האור יום תפילין לא שייך צל תוסף
 עיין צצ"י צה"ל תפילין מי שזולא לדרך ומניח מניח תפילין
 צלילה] ועיין צספרי פ' ראה וז"ל מנין שאם פחה לצרך צרכת
 כהנים שלא יאמר הואיל ופתחתי לצרך אומר ד' אלקים יוסף
 עליכם וגו' (וצגמי ר"ה כ"ח אמרו הואיל והתורה נתנה לי
 רשות לצרך יעו"ש) ת"ל דבר אפי' דיבור אל תוסף עליו עכ"ל
 היינו לצרך לאחריו פסוק אבל להקדים פסוקים לא ידעתי
 איסור דלא שייך צל תוסף רק או צפ"א או לאחריו ולא
 להקדים דאין הקדמה נקרא הוספה ואי אפשר לדבר שני
 דברים צפ"א ודייק הספרי הואיל ופתחתי לצרך אם יאמר
 אח"כ יוסף ד' הור צל תוסף ודוק.

ועלה צדעתי שיש לחקור מן הירושלמי שהקשה למה אין
 עושין יוב"פ שני ימים מחמת ספיקא דיומא וקשה
 א"כ אם עשירי שלנו הור יוב"פ א"כ הוסף עיניו צי"א
 צתשרי אמנם משצתא הלא הור יאוס יען שמתמין שהוא
 עשירי א"כ לא רצה להוסף ענות נפש צי"א ודוק (ועיין
 פתחי סי' ק"י).

ואגב חודיע לדעתי יש צל תוסף צמוספר שמהדש מלוא
 אשר צדה מלצו להוסף על תרי"ג מנות ויש צל

תוסף צכמות ה' פרשיות צתפילין ה' מנייס צלולב ה' ימים
 צסוכה ויש צל תוסף צאיכות המלוא אם משנה התואר
 והדר אורת החפץ אשר צו תהיה המלוא למשל אם יאמר
 ועניתם את נפשותיכם הור להכות בשועים גופו ולעמוד על
 קו"ס אבל מי שמוסף לטעות שצה שני ימים ליכא צל תוסף
 דשצה הור לשצה ציום שצה הקצ"ה ששה ימים עשה
 מלאכה וצשציעי נח ואיך אפשר לעשות עוד יום שהיה עושה
 הקצ"ה הצריאה להיות יום שצה על כי שצה הקצ"ה
 ממלאכתו ודל"ב.

ואעתיק לו קו' שמלאתי צפנקס יען שלי עקשה לי על גמי
 ר"ה דף כ"ה דאמר ר"י כשלא נחת לא עברת
 מעשה צידך אבל כשחת עברת מעשה צידך וקשה לי נחוי
 אין אם לא יור מהוס' א"כ עובר על צל תגרע והפסיד גם
 המלוא שהוא קיום עשה ואם יתן יעבור לאו דצ"ת אבל
 עכ"פ קיום העשה א"כ ה' צעלה שיתן הגם שא"כ עובר
 הלאו צידים ואם לא יתן עובר הלאו צשוא"ת כנגד זה יש
 כאן הרווחת קיום עשה ואין לומר א"כ הור מלוא הצ"ח
 צבעירה עיין תוספות סנהדרין [פ"ח ע"ב] זה עשה דצ"ח
 גרע צאורו דבר שמוסף אבל הצ"ח הור צ' צחמים ואין צ"ח
 צדם זה מצטל קיום עשה צדם האחר ושאלתי להגאון
 ר' אהרן זינגער ז"ל ולא מלא מענה וצ"ע הנה צידים רפות
 צחתי לכתוב שורתים האלו ד' יתן לו החימה עובה דש"ת.

סימן מה

שאלה צחולה שיש צו סכנה אשר אור הרופא שצריך לשחות
 ציוב"פ או מים או חלב עד לשצבו לכצות החמימות
 מחלתו ר"ל אם הכל שור מים או חלב או נימא עוב ליתן
 מים מחלב.

תשובה לפוס רביעא אין הבדל צדבר דלא מלינו רק הבדל
 צכמות אם כשעור או חצי שיעור אבל להיות
 הבדל צין מאכלים ומשקים צאיכות לא מלינו מה לי שזתה
 רצויעת מים או יין או חלב הכל אחד הור.
 אמנם יש לחקור צדבר שטוב ליתן שיעור רצויעת מים ולא
 חלב צדפ"ג דעירובין משה' א' צכל מערבין חוץ מן
 המים ומן המלח וכ' הגורד מן המזון מותר צמים נקלה וכתב
 הצרענורה ז"ל לא דאמר יאסר עלי מזון דאין נקרא מזון
 אלא חמשת המינים דזייני וסעדי אלא כגון דאמר כל הן
 עליו קונס וכל מילי זייני ומשציעים לפי שעה חוץ מן המים
 ומלח עכ"ל וא"כ כיון דמים אינם משציעים כלל אפילו
 לפי שעה לא די שלא מסעדי חלב שיהי נקרא מזון אלא לא
 הור אפי' צכלל מילי דזייני לפי שעה וא"כ מסתברא דלא
 חייב עליו כרת ציוב"פ כיון דיוב"פ ציתוצא דעתיה תלי
 ונריך ככותבות יתר משיעור אכילה צכזית דיכוי צישוצ דעת
 מהאכילה או רצויעת צשתיה וא"כ צודאי יותר עוב ליתן
 לחולה המסוכן מים מליתן לו חלב כך עלה צדעתו.
 אך דבר זה א"א דלא יהי זכר צפוסקים ועוד א"כ ילמנח
 ח"ו שאפי' אם צריא שחה מים צמוזוד ציוב"פ לא יהי
 פסול לעדות ואלו שחה צריא מים צשוגג לא יהי חייב חטאת
 צזמן צבמוק"ד קיים דבר זה לא יתן להאמר על כן נתתי
 ללצי לחקור צעומק הדבר צעצה"י.

ובלע"ד דשאני עירובין מיוכ"פ דצעירובין צעונן שיהי
 הדבר שמערב צו אוכל אבל ציוב"פ אפי' אם אין
 עליו שם אוכל חייב צחולין דף ק"ב צגמי והרועב מאי רועב
 אמר רצה שומנא אמר ליה אצי הור עלמא יעמא עוממת

במשנה ח"ל ועממא דעירוב משום דעתו ודירתו במקום
מזונותו הוא עכ"ל ומים ומלח לא הוה מזונותו של אדם
דמים אינו מזיני ללא פועלים שצדע לאדם ולכן צעירוב
לא מהני מים אבל ציכ"פ חייב עליו כרת דע"י המים לא
הו' לאדם עינוי נפש וכיון דיש יחוצא דעת אפי' לא הוה
מאכל ליר שעי"ג ירק חייב ציכ"פ כדברי רש"י בחולין שהבאתי
למעלה ועיין בגמ' דף ע"ט ע"ב צבאור כבצילה משביע
וככותבת מיתבא דעתו כוללע"ד לאמת צעזע"י.

וראיה לדבר מיומא פ"ו במשנה ה' על כל סוכה וסוכה
אורמים לו הרי מזון והרי מים וצשלמא אס יש
כרת על מים כמו על מזון א"כ אמרו לו אס הוחלש שיאכל
וישח וייעצ לבו ויעסוק במלותו אבל אס על מים ליכא כרת
רק אסור צשלמא ועל מזון הוהא חמשת המינים צודאי
איכא כרת א"כ אס מזון הוהא לו מים פשיטא אלא ע"כ
דגם על מים איכא כרת א"כ רמזו לו הרי מזון הרי מים שלא
יחוש כלל ודוק.

רק צכל חופן פלא שלא אמרו לו הרי מאכל הרי משקה
לכלול צו כל מיני מאכל וכל מיני משקה או הרי לחם
הרי מים או הרי מזונות לכלול צו מידי דמזיני הרי משקאות
לכלול צו כל מיני שכן מזיני כמו יין וחלב וכן ללא מזיני
כגון מים ואין לומר צהיפך הרי מזון אס יש פקוח נפש
צדבר והרי מים אס אין פקוח נפש זה אינו כי הכי ללמוד
דינים עמו צאו רק הוה שגירת הלישנא כמו צמגילה פ"א
הקילו על בני כפרים שיספקו מים ומזון לצני עיירות ורש"י
ציומא הו' לו הגירסא הרי מים הרי מזון ודוק.

וכן משמע פשטות המשנה ריש פ' יוכ"פ כל האוכלים
מאטרפים לככותבת וכל המשקים מאטרפים לנולא
לוגמיו וכו' וכחצ הרמב"ם צפ"צ מה"ל שציתא עשור ה"ל א'
ח"ל האוכל ציכ"פ מאכלין הראוי' לאכול לאדם ככותבת
הגסה שהיא פחות מבצילה כמעט הר"ז חייב וכל האוכלין
מאטרפין לשיעור זה וכן השוהה משקין הראוי' לשחיית אדם
כמלא לוגמיו של שותה כל אחד ואחד לפי לוגמיו חייב וכו'
וכל המשקין מאטרפין לשיעור זה עכ"ל ופשיטא דמים המה
משקין הראוי' לשחיית אדם וחייב אס שהה כשיעור מים
וכן מאטרפין אותם עם שאר משקין לשיעור שתייה וחייב כרת
על מים כמו על חלב ויין ודוק.

→ סוף דבר הכל נשמע שאין לחלק בין מים וחלב ויין ואס
החולה מסוכן צריך לאחד מהם לא יאמר הצעל הוראה
להקדים מים שאין משביעין דיובל לבוא מזה ח"ו תקלה
לחולה שאין צו כסנה כוללע"ד לאמת צעזע"י.

→ וראה זה מנאחי צהלכות קטנות סו' רפ"ב שכתב ח"ל
השוהה מים ציכ"פ אס חייב כרת השוהה אפשר דמן
התורה אינו חייב אלא חכל מידי דמזין אבל מים אין זן כלל
כמו שכי הרמב"ם צפ"ג דעירובין דאין מערבין צמים שהמים
הן להוליד המזונות למקומות הצריכין ואין צבם אלא הרחקת
הנזק הוה הצמא אבל תועלת האן אין צבם כלל וצפרק יה"כ
מיתחא צרייתא מוהאצדתי הנפש עינוי שיש צו אצידת נפש
[צחוק חלל הגוף] ואיזה זה אכילה ושתיה ע"כ על עינוי
מדברים שצבעדרס מאצד הנפש מן הגוף וצקחת מהם
חתקיים הנפש צגוף זה הוה האכילה מדברים הגנים לאפקו
ציר ומוריים ודברים המרים והשתיה מין וחלב שאס
לא ישחה אלא מהם יקיימו הנפש צגוף ולא יאצד אכל המים
אס לא ישחה אלא מהם יבולע ויאצד כי אינן צים כלל עכ"ל
וחלילה וחלילה שיאמר כן להלכה למעשה [ודוקא] צעירוב

אוכלים אלא חלב דקריש מאו חזיריה קרוש אפי' לא קריש
נמו דאמר ר"ל ציר שעי"ג ירק מאטרפין לככותבת ציכ"פ
התם משום יתיבו דעתו הוה צכל דהו מיתבא דעתיה הכא
משום איטרופי' הוה או קריש מאטרפן או לא קריש לא
מאטרפן וכחצ רש"י צד"ה ומשני התם ח"ל עממא דיום
הכפורים לא משום אוכלה הוה דאו נמו לאו אוכלה כיון
דמיתבא דעתיה מחייב דהא לא תעונה כתיב (ויקרא כג)
זה לא תעונה אבל הכא אוכל ומשקה אין מאטרפין דהא
לא שוה שיעוריהו ורש"י דהתם נמו תנן יומא דף ע"ג אכל
ושחה אין מאטרפין ה"מ אכל ושחה דקים להן לרבנן דלא
מיתבא דעתיה צבכא אבל ציר שעי"ג ירק קים להו לרבנן
דמיתבא עכ"ל ועיין צכפת תמרים דף ע"ג דלכך נקט
המשנה האוכל ושוהה אינו מאטרפן ולא נקט כמו צרישח והו'
לו לומר אוכלין ומשקין אינו מאטרפן כי מרמז שציר ע"ג ירק
מאטרפן דנחשב הכל כאוכל אבל אוכל ושוהה אין מאטרפן
ודוק הרי מפורש יולא מפי רש"י ציכ"פ לא קפדינן על שם
אוכל דאו נמו לאו אוכלה הוה כיון שיש לציר שעי"ג ספק
כה לפעול דמיתבא דעתיה חייב ציכ"פ דעכ"פ אין הנפש
מעונה והא דאוכל ומשקה אין מאטרפן לאו משום דליכא אוכל
צכותבת אלא דאוכל ומשקה ציחד לא פועלים יחוצי דעת
אבל ציר שעי"ג ירק פועל יחוצי דעת א"כ חייב הגם דליכא
שיעור ככותבת אוכל דהא ציר לאו אוכלה הוה אס לא הוה
קריש ולא מקבל עליו שם עוממת אוכלין ודוק.

ומצתה אני אומר צודאי צעירוב דצריך להיות לדבר שמערב
צו דבר שנקרא מזון היינו חמשת המינים או לכל
הפחות מידי דמזיני והצדל מפורש יולא צרש"י צעירובין
דף ל' ע"א צד"ה צאומר כל האן עליו ח"ל מתני' דאסר ליה
צכל מיני לאו דאמר יאסר עליו מזון דודאי לא מקרי מזון
אלא ה' מינין דהוה מין דגן דזיני וסעדי ליבא אלא כגון
דאמר יאסר עליו כל האן דמשמע כל דבר המשביע דכל מיני
זיני חוץ ממים ומלח אבל מיסעד לא סעדי ולא מקרי מזון
עכ"ל מצוחר דחמשת המינים מסעד סעדי ללב אבל שאר
מיני משביעים ולא מסעדי אבל מים ומלח לא מסעדי ולא
משביעין וצעירוב צריכים או מזון שמוסעד או מזיני שהוה
משביע עכ"פ אבל מים ומלח אינם משביעים ועיין צרש"י
צצרכות דף ל"ה ע"ב וצרש"י שם צד"ה סעדי ח"ל חשוב
עפי ממזון עכ"ל ודברי חוס' יו"ט פ"ג דעירובין צד"ה חוץ
כתב ח"ל הלבך דבר מזון צעין עכ"ל פלא צעיני דהו' לו
לכתוב דבר דמיון צעין דהא צכל מיני דמיון מערבין הגם
דלא הוה מזון ורש"י צמשנה כתב ח"ל חוץ מן המים ומלח דלא
מידי דמזון הן עכ"ל רמז דליח צמים ומלח מידי דמזון היינו
שאין צו אפי' כה דזיני וחולי גס החווי"ע דמשני וכחצ
דבר מזון צעין היינו שצעינן עכ"פ דבר דזיין ולכן לא כתב
והלבך מזון צעין ודוק.

→ אך צודאי דשיעור רביעית מים יפעל יחוצי דעתיה שלא
הו' לנפש עינוי הגם דלא שצע נפשו ומכ"ש דלא ינלח
סעדי לצב ע"י מים עכ"פ עינוי נפש ליכא אס שחה שיעור
מים ואס שחה מים ולא הו' לו עינוי נפש חייב כרת צשלמא
או הו' כתיב ציכ"פ והנפש אשר תשביע ונכרתה הנפש
לא הו' חייב על שחיית מים דצע המים אינם משביעין אפי'
לפי שעה דלא הוה אפי' מידי דמזיני אבל כיון דכתיב
והנפש אשר לא תעונה ונכרתה השוהה מים חייב כרת דע"י
המים לא הו' לו עינוי נפש אבל צעירובין דהוה העטם דצמקום
אשר יש לו לאדם מונח מזונותו שם הוה דעתו ודירתו כמי"ש

והנה דקדקתי בגמ' על דברי ר"ל שאמר ליר שטי"ג ירק מלטרף לככותבת ציוכ"פ והוא פלא צעוני הלל שיעור של יוכ"פ שהוא ככותבת הוא מפורש במשנה והי' לו לר"ל רק לומר ליר שטי"ג ירק מלטרפין לשיעור ציוכ"פ למה השמיט בכלן שיוכ"פ שיעורו ככותבת הכי כאלן מקומו להשמיט שיעור של יוכ"פ ר"ל חודש שמלטרפין להשיעור ליר שטי"ג ירק והוא פלא.

ואמרתי לחדש צ"ה לדבר גדול השמיט ר"ל צה דהא בכל תורה כולה דהוה השיעור כזית ג"כ אוכל ומשקה אין מלטרף דמשקה לא שמיט אוכל ורק ציוכ"פ דתלי ציטוב הדעת וקום להו לרצון דכהכי מתיישב דעתו מלטרפין אי"כ די שנאמר שלם היה הירק עכ"פ כזית רק שחצר העודף אשר גדול שיעור של יוכ"פ הוא שיעור ככותבת דהא ציוכ"פ ישוב דעתיה צעיון אי"כ ממני"פ כיון דליר שטי"ג ירק מיתבא דעתיה מלטרפין את הליז ע"ג ירק דהא הליז פועל ג"כ ישוב הדעת ונשאר גם יוכ"פ על שיעור כזית דהא אם הי' צמנאל ציוכ"פ ישוב דעתיה כזית הי' שיעורו כזית והא דלריך ככותבת הוא לפעול ישוב הדעת והא ליר שטי"ג ירק פועל על כזית ירק ליתבא דעתיה של האוכל אבל אם הי' חסר אפי' מכזית ירק רק הי' עליו ליר כל כך עד דהוה ככותבת אז אינו חייב דהא לא אכל כזית ירק ולא שחה רביעית ליר אי"כ לא אכל ולא שחה כלל דפחות מכזית לא שמיט אכילה ופחות מרביעית לא שמיט שחיה והחזרה בקשה שצויכ"פ יהיה הנפש מעונה שלא יטעה אכילה ושחיה אבל זה שלא אכל ולא שחה הגם שאינו מעונה בקרבו הוה כאלו אכל ליר ומוריים ואינו מעונה מאוי מהני הישוב דעת בשלמא באכל כזית ושחה כדי להשלים ככותבת לריך רש"י לחדש דלהכי לא מלטרפין ציוכ"פ וען דקום להו לרצון דלא מישב דעתיה דאם היה ישוב הדעת היינו מלטרפין השחיה על כזית אוכל אבל אם אכל פחות מכזית ושחה פחות מרביעית ציוכ"פ אפי' הי' ישוב הדעת ע"י שניהם עכ"פ הא אכל כחצי שיעור ושחה ח"ש לא שמיט אכילה ושחיה הלל בשאר איסורין דדי כזית אכילה ושחיה אינם מלטרפין וצויכ"פ דלריך שיעור גדול יהי' אכילה ושחיה מלטרפין לכן החכים ר"ל ואמר ליר שטי"ג ירק מלטרפין לככותבת ציוכ"פ אם יש כאלן כזית ירק עכ"פ רק ציוכ"פ לריך ככותבת להך שיעור עודף של יוכ"פ משאר כל איסורי אכילה או מנות אכילה שדי צהם כזית וציוכ"פ השיעור ככותבת לזה השיעור כותבת משלים הליז שטי"ג ירק והי' הוה אמר מלטרף לשיעור ציוכ"פ הי' צמנמע שאפי' אם הירק פחות מכזית והליז משלים לככותבת ג"כ מלטרף הליז שטי"ג ירק להתחייב עליו ציוכ"פ והבן.

ובזה תלתי קו' חמורה של כפות תמרים ציומא דף פ' למה דייק ר"ל לומר לככותבת ציוכ"פ ולא אמר סהם ליר שטי"ג ירק מלטרפין אפי' אם אכל כלאי כרם עם ליר שטי"ג מלטרפין לכזית וציום כפור מלטרפין לככותבת והוא קו' גדולה ותו' דר"ל רמז לדברי הגמ' בהעור והרועב דדוקא ציוכ"פ דהוה משום ישוב הדעת מלטרפין אבל לענין עומאת אוכלים או לענין אכילת כלאי כרם דלא תלי ציטוב הדעת אוכל ומשקה אינו מלטרף דפח"ח שפתיים יושק ולפמ"ש בלתי"ה נכון דרמז שאפי' ציוכ"פ לא מלטרף אלא על שיעור כותבת אם הי' עכ"פ ירק כזית אבל הי' חסר אפי' מכזית ירק אינו מלטרף אפי' ציוכ"פ וק"י שלא ילרף בכלאי כרם דכל שיעורו כזית ודוק.

דחלי' במקום דאדם מניח מזונותיו שם דירתו אי"כ לריך להיות דבר משביע לפי שעה עכ"פ ומים אינם משביעין אבל ציוכ"פ לא לריך שובע רק יתיבי דעתיה ודוק. ועיניתי צפי' המשניות פ"ג שכתב וז"ל ואין ראוי שיהי' דבר מזה העירוב אלא צמאכלים והמים והמלח אין מן המזונות אבל הם מוליכים המזון למקומותיו לידועות עכ"ל הכוונה שמים ומלח אינם ממניי המזונות המשביעים עכ"פ לפי שעה אפי' אבל הם נרכין אלא האכילה להולך המזון למקומות ידועות אבל אינם פועלים שובע כלל כדברי

הגמ' ודוק.

סימן מו

בסתפקתי בחולה שיש בו סכנה ציוכ"פ וזה הרופא ליתן לו ירקות מצושל עם הליז שטי"ג אם לריך לדקדק כמה יהי' מן הירק וכמה יהיה מן הליז שטי"ג שיהי' הירק פחות מכזית עכ"פ או שמה דאין לריך לדקדק צו דעכ"פ יאכל ככותבת הגסה מה לי אם הירק הוה כזית או פחות כל אפי' שווין.

תשובה כפי הנראה אין לריך לדקדק אלא יאכל כאשר צה לידו דהלכה פסוקה בש"ע אי"כ הי' תרי"ג סעיף ב' במחבר וז"ל כל האוכלין מלטרפין לשיעור זה אפי' מלח שעל הבשר וליר שעל הירק אבל אכילה ושחיה אינן מלטרפות עכ"ל והוא מגמ' יומא דף פ' דאמר ר"ל ליר שטי"ג ירק מלטרף לככותבת ציוכ"פ שפיעא מהו דתימא משקה הוא קמ"ל כל אכסורי אכלא אכלא הוא יעו"ש וכיון דליר שטי"ג ירק אכלא הוא וכשם אם לריך החולה לשיעור כותבת אוכלין לא מתלקין מאיזה אוכל יקח כזית או פחות כי מאי נפקא מינה הלל כל אוכלין מלטרפין והי"ה צליר שטי"ג ירק שמלטרפין לשיעור מאוי נ"מ אם יהיה בירק כזית או פחות מכזית הלל הליז שטי"ג ירק הוה ג"כ אוכל שמלטרף עמו להביא חיוב כרה על בריא ולחולה מותר מפני פקוח נפש ודוק. אמגם עלה בלצי שאם די לו בפחות מכזית ירק עם ליר שטי"ג ככותבת אסור לו לאכול כזית ירק ואם אכל חייב כרה עליו כאשר אבאר בעזרי"ה דבחולין דף ק"ב אמרו בגמ' דרועב שמלטרפין לעמא עומאת אוכלין הוא חלב דלקריש ופריך הגמ' מאי ראוי דקריש אפי' כי לא קריש נמי דאמר ר"ל ליר שטי"ג ירק מלטרפין לככותבת ציוכ"פ ומשני התם משום יתובא דעתא הוא בכל דהוה מיתבא דעתיה הכא משום איטרופי הוא אי קריש מלטרף אי לא קריש אינו מלטרף וכחז רש"י צד"ה ומשני התם וז"ל התם טעמא דיוכ"פ לאו משום אוכלא הוא דאי נמי לאו אוכלא כיון דמיייתבא דעתיה מחייב דהא לא תעונה כחזי וזה לא התענה אבל הכא אוכל ומשקה אין מלטרפין דהא לא שוו שיעוריהם ואטי"ג דהתם נמי תנן אכל ושחה אין מלטרפין הי"מ אכל ושחה דקום להו לרצון דלא מיייתבא דעתיה כהכי אבל ליר שטי"ג ירק קום להו לרצון דמיייתבא עכ"ל הרי מפורש יולא מפני רש"י דהא דמלטרף ליר שטי"ג ירק לא הוה טעמא דהוה הליז אוכל אלא לעולם דהוה משקה ואטי"ג חייב כיון דקום להו לרצון דכהכי עם הליז ע"ג ירק מיייתבא דעתיה וכיון דמיייתבא דעתיה חייב דהא לא תעונה כחזי והא דאכל ושחה אין מלטרף ציוכ"פ הוה הטעם דקום להו לרצון דאכילה ושחיה לא מיייתבא דעתיה כהכי אבל צליר שיוולא מן הירק או שעל ירה צליר עיין רש"י צד"ה ליר שטי"ג ירק מיישב הדעת ודוק.

ציונים
 ג אכל ושתה פ"ח
 ע"ה, כתיבות י"ח ע"ב.
 ירושלמי מע"ש פ"ב ה"א
 ועי' ירושלמי שנוטות
 פ"ג ה"ב. מ"י פ"ו מה'
 שגנות ה"ה. אכל
 אובליון מ"י פ"ג
 מהלכות שניטת עשור
 ה"ה סמ"ג לאון ס"ט
 טו"ש"ע א"ח ס' מ"ב
 סע"ו ו'. ושתה ציר.
 כתיבות י"ח ע"ב מ"י
 וקמ"ג שם טו"ש"ע שם
 סע"ו ט'. נהגיה.
 ד התינוקות. פ"ב
 ע"ה.

בגמ': ג אינו חייב אלא הטאת אחת. כמנ הר"צ
 דמחד קרא נפקא כו' כדאימא דף ע"ו גמ' שנאמר
 (דברים י"ד) ונתת הכסף ככל אשר תאזה נפשך צנקר
 ובלאן ציין ובשכר. שכר שמייה הוא דליף שכר שכר
 מניור וקרייה רחמנא ואלכל.
 [דאלו יין איכא למימר על ידי
 איגרון שהוא מן מאלל שנוטמין בו
 יין]: אובליון שאינן ראויין
 לאכילה. כגון עשנים המרים או
 שרפים הבאשין. רמב"ם פ"ב
 מהלכות שניטת עשור: משקין
 שאינן ראויין לשתיה ושתה
 ציר וכו'. הרמב"ם [שם] כמנ
 כגון לר כו'. וכן העסיק הטור
 סוף סימן מנ"ב ופירוט לר

מְצַטְרְפִין: ג אָבֵל וְשֵׁתָה
בְּהַעֲלֵם אֶתְהוּ, אינו חיב אלא
הטאת אֶתְהוּ, אָבֵל וְשֵׁתָה
מְלֶאכֶה הוּא, חיב שתי הטאות.
אָבֵל אֶכְלִין שְׂאִינָן רְאוּיִין
לְאֶכְלִיָּהּ, וְשֵׁתָה מְשָׁקִין שְׂאִינָן
רְאוּיִין לְשִׁתָּהּ, וְשֵׁתָה צִירָה או
מְרִיסָה, פְּטוּרִים: ד התינוקות,
אֵין מְעַנִּין אוֹתָן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, אָבֵל מְחַבְּבִין אוֹתָם
לְפָנֵי שְׁנָה וְלְפָנֵי שְׁנָתֵים כ"א, בְּשִׁבִיל שְׂהִיְהוּ רְגִילִין בְּמַצּוֹת כ"ב:

ויוס אחד וקודם זה אינו
 שהריחה. העובר מריח רי
 ואם אינה אוכלת שניהם מ
 רופאים מומחין בלומנותן:
 אותו על פי עצמו.
 מפרשה ממניין בגמרא,
 דברים אמורים דקומיין
 דברי בקיאיין, בזמן שהחולה א
 אינו צריך או שומק, אבל
 צריך, אין שם בקיאיין כלל, כל
 אין בקיאותן חשובה לכלום.
 מאכילין אותו על פי ע
 ואע"פ שהבקאים אמורים
 צריך: ו בולמוס. חולי הו
 ואמריין מונכא פי' שטות נ
 להקל הלכך כי אמר צריך מל

פירוש המשניות להרמב"ם

השיעורים שהם בכל התורה הם הלכה למשה מסיני והלכה
 כרבי אליעזר. ד התינוקות אין מעניין אותן ביוה"כ כו'. ציר
 הוא מה ששוחה מן הדג כששורין אותו במלח. מוריים ידוע.
 מחבבין אותן. כלומר מלמדין אותן מגזירת חנוך לגער
 ומרגילין אותן להתענות קודם שיהיו חייבין בתענית כב'
 שנים לבראים ובשנה אחת לחולים. ודע כי הזכירים מ"ג

מלאכת שלמה

ולא שיעורו שיעורו ולא עומאחו אין מטרפין זה עם זה וכן נמנן
 אמר אפי' מימא רבנן ע"כ לא קאמרי רבנן ההם אלא לענין
 טומאה דשם טומאה חד הוא אבל הכא משום יחודי דעמא הוא
 והא לא מיבטא דעמא וכן אמר ריש לקיש במלוקת שנייה ור'
 יהושע היא ור' יוחנן אמר אפי' מימא רבנן וכו' וידי' פי' שני
 דלהכות שגנות ס' ה'. ג אכל ושתה בהעלם אחד וכו'.
 בכתיבות פ' ספק אכל דף י"ח. ואיכא מאן דמוקי לה ההם דלא
 כרבי אע"ג דסיפא רבי היא כמו שאכתוב בסמוך בס"ד. אב"ל
 אובליון שאינן ראויין וכו'. יד' פי' שני דלהכות שניטת עשור
 ס' ה'. וגירסת הר"מ דלגותאנו ז"ל אָבֵלִים האל"ף בחטף קמץ.
 שתה ציר או מוריים פטור. גמ' הא חומץ חיב ממתי' מני
 רבי היא דמנא רבי אומר חומץ משיב אח הנפש ומבטל אח העניו.
 ד התינוקות וכו'. ציר שם סוף הפרק ח"ל קטן שהוא פחות
 מכן ט' אין מעניין אותו ביום הכפורים כדי שלא יבוא לדי סכנה
 ע"כ וכמנ הר"ן ז"ל נראה דאין רשאי למונע מהן מאלל קאמר

שנים שלמים והנקבות מ"ב שנים שלמים הם חייבין
 להתענות מדאורייתא אם הביאו ב' שערות כי הנקבות
 סובלות התענית יותר מהזכרים לפי שמוג הזכרים הם והנמס
 מגוף יותר והזכרים והנקבות מ"א שנה מחענים כל היום כולו
 מדרבנן כדי לחנכן במצות ומט' שנים ומי' שנים מחענין לשעות מן
 היום כגן זכרים ובינן נקבות בשנה כדי שיחנכו במצות ואין
 מלאכת שלמה
 לומר אע"פ שצאמר מנחם אס רנה להקדים חטובו של חינוך רשאי
 ומחנך אותו לעשות המצוה כהלכה כגדול ממנו הכא אינו רשאי לחנוכו
 בענין קודם לזמן שקבעו לו חכמים לחנוך שעות ולהשלמה ככשרייהו
 דלמורא בגמ'. אב"ל מחבבין אותן לפני שנה או לפני
 שנתים. סמוך לפרקן קך הגרסא ברוב הנוסחאות אע"פ שלא
 כמנא כן הרב אלפסי ז"ל עני"ל הר"ן ז"ל. והכל בו כמנ ג"כ בקומן
 ס"ט קטן שהוא פחות מכן ט' אין מעניין אותו ביום הכפורים שלא
 יבא לדי סכנה פי' שאין מניחין אותו להתענות ואפי' לשעות וזוה
 נכשלין הרבה בני אדם וראוי למונח נידים והרש"י ז"ל פי' אין
 מענין און חייבין להתענות ואין לשון מענין מיושב עליה ע"כ
 והר"ף והרמב"ם ז"ל בין צפי' המנהג בין שם צד כמנ דמנון ע"כ
 ט' וכן עשר לשעות והשלמה מדבריהם בני י"א שנה בין בחינוך בין
 בחינוך והשלמה מן התורה בחינוך כמ' י"ב ובמנון כן י"ג והוא
 שהביאו סימנים. ומלאמי שהיה הרב כלאלא אשכנזי ז"ל נוסחא
 גירסת המנהג אבל מחנכין אותן לשעות לפני שנה ולפני שנים

שינויי נוסחאות
 ג בהעלם אחת נד"י
 ובמנצ"ב ובמנצ"ר. אחר.
 אכל ושתה ועשה. שני
 הטאות נד"י ובמ"ק
 ובמנצ"ב שחן. ושתה
 משקין נמנצ"ר שחן...
 ושתה ציר נד"י ובמ"ק
 ובמ"ל שחן... נכ"מ
 א' והשתה... (או)
 מוריים נכ"מ נ'
 ומוריים. ד התינוקות
 נכ"מ ובמ"ל ובמנצ"ר
 חינוקות. מחבבין
 (אותם) נכ"מ למה.
 לפני שנה ולפני
 שנתים נד"י ובמ"ל
 קודם לשנה קודם
 לשתים וכו' נכ"ק
 (שם... וקודם לשתים).
 ומוריים. ד התינוקות
 נכ"מ קודם שנת
 קודם שנים. שנים
 רגילין במצות נכ"ק
 ובמנצ"ב... למצות, נכ"מ

ראשון ציונים
 ד במשנה אב"ל מחבבין.
 עמ"ש הה"ט מנחום פ"ד
 מ"ד ד"ה שזין.

חידושי מהרי"ח

פ"ח ג ה"י"ט משקין
 שאינן וכו' הרמב"ם
 כתב כגון ציר וכו'.
 נראה לי שהיתה גרסת
 הרמב"ם במשנה כגון
 ששחה ציר והכרחו דאם
 כפי גרסת משנתנו מה
 קאמר הגמרא הא חומץ
 חיב מחניחין רבי היא
 וכו' ע"ש מנן או דלמא
 חומץ נמי פטור דהו
 נכלל בשחי משקין שאינן
 ראויים לשתיה וא"ל אי"כ
 למה לי ציר או מוריים
 דכשי"כ הוא. זה אינו
 דאחי לאשמעינן דאפי'
 ציר או מוריים אינו כ"א
 פטור אבל עכ"פ אסור
 ואי לא חני היא אפילו

תפארת ישראל

פ"ח (א) כתב אהמ"ו רבינו הגאון הגדול זקוק"ל ח"ל ק"ל למה
 באכילה ושתייה חטאת אחת נמ"ג וכפ"י דכתיבות מ"ד. דיוה"כ
 אינו מכפר לחיובי טהאט ואסא ודלא. ואילו לשיעור אין שניהם
 מנטרפין. וז"ל דלהשלים השיעור. בשעורין שזה תלוא כרפ"צ
 דערלה ופ"ד דמעילה. רק מקבל טומאת מדרס, מנטרפין כקל
 שצנשיהן נכפ"ד דמעילה מ"ו, מדהו"ל נגטמא ולא נגטמא.
 אביר"ת אף דלור פחות מג' מנטרף לשיעור סוכה, אף דלור
 לחודא פסול לטובה. וכ"כ טיט הגרוק מנטרף לטעילה. אף
 דהטובל בו לא עלתה לו טעילה [פסובה ד"ט צ"ל]. נ"ל דהתם
 מטעם ציטול אייחמין עלה דמחשב הכל כמים וכן משמע בערוך
 ערך טט, דמה"ט מטהר.

חזי שיעור אסור מדאורייתא, רק כרת או מלקות ליכא רק על
 כשיעור. וכן בכל אסורין. יב שלא ידע שהוא יו"כ, או שלא ידע
 שיו"כ אסור באכילה ושתייה. יג דמחד קרא נפקי (א).
 יד אפילו בהעלם א'. טו דמנ' קראי נפקי. טז היינו מים
 היוצאים מדגים מלוחים. יז היינו שומן היוצא מדגים מלוחים [ע"י
 כ"ט צ"ל]. וקמ"ל הכן אע"ג דחזי לטיבול, עכ"פ מדלא חזו לאכילה
 ממש פטור. [ובתשובת הלכות קטנה מתפקק בשוהה מים צו"כ אם
 חיב. מדלא חזי וילת בהו אכירת הנפש. ולפענ"י מדלא אשכח מנא לננקט
 פטורה רק בהקן שאינן ראויין לשתיה, ש"מ דכל שראיין לשתיה אף דלא
 זיין טובה חיב עלה]. יח ולהכי עכ"פ בשאר תעניות שהן מדרבנן,
 צמח הארוך מותר ליטח [מפדעין] מרים או בנאששים. אבל צו"כ דוקא
 צמח שהוא מן השמים ולפנים, דמותר ב' מלאכת שבת מתמשש
 סכנה, מותר צו"כ, אבל באין סכנה אסור [משנחת הלכות קטנה צ"י, ומשנחת שאנה אריה ע"ה]. יט דפטורים מכל עניו. מיהו לנעול אסורים.
 ונהגין לאפקרן גם בדמילה וסוכה [מג"א הר"ט"ו סק"ה]. כ ר"ל מחתרין זמן אכילתו שעה או ב' טפי מהרגלו, הכל לפי כמו. כא ר"ל אם
 הי"ל חלם כמי' במחטבו שנה א' קודם פרק זמן עונשו. ואם הוא חוק יחטבו ב' שנים קודם זמן עונשו. חמין עונש הוכר הוא כשיהיה כן י"ג
 שנה ויום א'. ונקבה כשהיה צמח י"ב שנה ויום א'. כב והאדרנא דכל הילדים לומדים ומלמדים עיי"ו, א"ל לנחטם שנה מקודם, ודי בזכר
 י"ג שנה ויום א', ונקבה צ"ב שנה ויום א', ואז חייבים להתענות ולהשלים ואפילו שאין להם סימן ששערות, דשחא נשרו. מיהו פחות מכן

מאכילים אותם עד שיצטרם ו
 מאכילין אותה עד שתשיב נג
 בשר קדש או בשר חזיר ונת
 מאכילין אותה ממנו עד שי
 המהירים במלאכתן ורצה בו ו
 ובוה הענין משפטם אבארם י
 לאכול אפי' כל הרופאים אומו
 ע"פ עצמו עד שישבע. ואם ו
 לאכול והוא אומר איני צריך מ
 שומעין לחולה. ואם נחלקו הו
 ומקצתן א"צ שומעין לרובם. ה
 כפי סברתנו מאכילין אותו ב
 להקל. ו מי שאחזו בולמוס ב
 כו'. בולמוס מין ממיני החולי:
 מרגיש כלל וזה החולה הוא נ
 בלשון חכמים נכפין ויארע לאי

י כ י
 ט' שנה, אפי' רוצה להתחנך לשעו
 רבייה אינו לאכול או לשמות. או ל
 כד מיהו מחלה לוחשין לה בזוהר ש
 לה פחות מכשיעור ואם לא יועיל נ
 לא שמתה פניו ממחלות המאלל. כו
 שכשימתנה אפשר שיסחקן, מאכיל
 להשיב דבר, דבעיי ראימי דשקבי ו
 חמדי שכשימתנה יסחקן. כז ר"ל ד
 הו"ל כאין שם בקיאיין, דאין הרופל
 המשנה לצורפה, גם כל החלוחים הבי"ח
 מסוכן ומאכילין אותו עד שיחמין בין מ
 יהו' לכו לגדולי הפוקסים לנחמו ומי יי

מניין צבר חנוך - מוצר ז